

Praktické rady šachistům

Rudolf Spielmann

Ruské vydání – Fizkultura i sport, Moskva-Leningrad, 1930, edice Šachistova knihovnička, sv.15
Z německého originálu Ein Rundflug Durch Die Schachwelt (1929)

Rudolf Spielmann

Tato útlá knížečka má tři kapitoly:

- Teorie zahájení pro domácí každodenní praxi
- Kompas pro střední hru
- O praktické koncove

Rudolf Spielmann

*5.5.1883 - +20.8.1942

Rakouský šachista, hráč romantické školy. Byl známý jako mistr útoku. Jeho odvážná hra byla plná obětí a krásných myšlenek. Napsal také klasickou knihu Umění útoku v šachu.

Dnešní ukázka z knížky Praktické rady šachistům je úvodní kapitolou.

Teorie zahájení pro domácí každodenní praxi

„Jenom zahájení mně nejde! Ve střední hře se vyznám“.

Často slyším tyto poznámky. Mnozí příznivci, a mezi nimi občas velmi nadaní, se nijak nemohou smířit s neustálým vývojem teorie zahájení. Pro studium zahájení nemají ani čas, ani trpělivost. Když se ocitnou v hustém lese variant zahájení, když se do rukou dostane učebnice zahájení, obvykle se polekají. S nevolí dávají tuto učebnici stranou, vypouštějí nějakou jedovatou poznámku na adresu „knížních“ hráčů, a zůstávají nespokojenými.

Existuje množství skvělých příruček, a všechny mají – ten nedostatek, že jsou příliš podrobné. Jsou určeny buď pro mladé nadšence, toužících po vědění a disponujících dostatkem času, nebo pro šachisty; již mající určité zkušenosti a v obecných rysech znalých předmětu. Ti potřebují učebnici pouze pro upřesnění jednotlivých detailů a informací. Ale širokým šachovým masám tyto příručky nic nedají.

Věc se má tak, že tyto masy nesestávají z nováčků a již připravených šachistů; ne, jsou to někdy lidé, hrající šachy desítky let a mající někdy velkou praktickou zručnost, ale nikdy se neučili teorii, zejména z toho důvodu, že učebnice nejsou psány pro ně. Obvykle jsou to zaměstnanci, řemeslníci a lidé různých profesí, - lidé, kteří chtějí po pracovním dni duševní oddech za šachovnicí. Přes dan mají tisíce problémů; hrát šachy se naučili dávno, a přišla by jim směšnou myšlenka, že se musí učit znovu, ztrácí na to drahocennou energii. A na druhé straně, přece jen by chtěli něco vědět o zahájení. Ale učebnice jim nahánějí strach. Desítky zahájení, stovky variant, tisíce tahů – a vše se stejnou a největší vážností!

Mnozí šachisté zkoušejí největší obtíže v zahájení, když musí hrát černými. Proto se v první řadě budu zabývat otázkou obrany.

Bílý může zahájit hru různými způsoby. Nejpoužívanější a určitě nejsilnější zahajovací tahy jsou tyto: 1.e4, 1.d4, 1.c4 a 1.f3.

Pokud máš co dělat se soupeřem, jehož sílu znáš, tak přibližně víš, co si můžeš v zahájení dovolit. Ale představte si, že sílu soupeře neznáte. Nejrozumnější bude předpokládat, že je před vámi silný soupeř. To znamená, vést obranu tak, aby se dle možností dalo úspěšně sehrát zahájení. A když se věci dostanou do střední hry, tam už si nějak poradíme: tady máme zkušenost!

Z tohoto pohledu si dovoluji dát několik rad.

Je třeba podle možností omezit soupeře ve volbě zahájení a variant!

Pokud na tah 1.e4 odpovíme 1. ...e5m tak má bílý před sebou bohatý výběr mezi různými zahájeními. Proto bude pro černého nejlepší zvolit pokračování, rovnou vedoucí k danému zahájení.

Není až tak důležité zvolit objektivně nejlepší variantu: mnohem důležitější je rozumět zvolenému zahájení a ovládat jej. Řadoví příznivci mají jiný přístup k otázkám zahájení, než turnajoví hráči. Nicméně, uvedené názory se do určitého stupně vztahují i na mistry.

Dále vycházím ze situace, uvedené Kmochem: jako odpověď na libovolný systém zahájení bílého dostává černý dostatečné obranné šance, když upevňuje opěrný bod v centru – d5 (opěrný bod v centru – dobře chráněný centrální pěšec: za bílého e4 nebo d4, za černého – e5 nebo d5).

Za černého je nejjednodušší již v prvním nebo druhém tahu zahrát d5. Přitom je třeba zajistit si možnost brát pěšcem, pokud bílý mění na d5. Proto není dobré na 1.e4 nebo 1.c4 hrát rovnou d5. Je nutné udělat nejprve přípravný tah c6 nebo e6. Spíše může být doporučován první tah, protože se často může nabídnout možnost vyvinout po d5 a před dalším e6 dámského střelce na f5 nebo na g4.

Po 1.e4 vede uvedený tah k obraně Caro-Kann:

1.e4 c6

2.d4

Pokud zahraje bílý jiný tah, tak černý ještě výhodněji zahraje d5.

2. ...d5!

Na 3.e5 přijde nyní:

3. ...Sf5

s dalším vývinem e6, c5, Jd7 (nebo případně Jc6), Je7, Jec6, Db6, Vc8, Se7. Rošáda zatím není nezbytná. Ve vztahu k ní je třeba přistupovat obezřetně. Zatím se nemá význam trápit s výměnou c3xd4. Bílý musí pro obranu bodu d4 zahrát c3. Pokud černý předčasně mění na d4, tak dámský jezdec po výměně c3xd4 získává na c3 výhodné pole pro vývin, zatímco bez této výměny se musí spokojit mnohem skromnějším vývinem na d2 nebo a3.

Varianta 3.e4 v obraně Caro-Kann je sporná. Černý získá pohodlnou hru.

Pokud na 1.e4 odpoví černý 1. ...e6, tak vznikne francouzská hra. Toto zahájení je taktéž zcela dobré a korektní; nicméně černému po 2.d4 d5! 3.e5 vznikají přece jen velké obtíže, protože dámský střelec zůstává uzavřený. Tady je třeba přesná znalost variant. Proto pro šachistu-praktika, nezkušeného v teorii, se doporučuje obrana Caro-Kann. Pozastavíme se u ní.

Místo 3.e5 je za bílého lepší hrát:

3.Jc3

protože černý nemá odpověď, vyvíjející figuru. Na 3. ...Jf6 by přišlo 4.e5 se ziskem tempa; jezdec by musel ustoupit na d7, zavíraje střelce c8. 3. ...Jd7 by prostě ztrácelo pěšce (4.ed). Proto musí černý nejprve připravit pro své figury vhodná stanoviště. Dosáhne toho prostřednictvím:

3. ...de!

Tento tah odstraňuje podnikavého královského pěšce bílého a černý se může nyní poklidně vyvíjet.

4.Jxe4 Sf5

Dobrý tah je také Jf6. Pokud bílý bere jezce, tak černý může odpovědět braním libovolným pěšcem.

5.Jg3 Sg6

s dalším Jd7, e6, Jgf6, Sd6, Dc7, 0-0 nebo 0-0-0 a plnohodnotnou hrou. Je třeba ještě poznamenat, že hrozbu h2-h4-h5 je nutné odrazit tahem h6!, ne však h7-h5 (na h5 se může pěšec stát časem slabým).

Bílý má ještě jednu možnost, a právě výměnu:

3.ed

V této variantě nemá černý žádné obtíže v zahájení; musí se pouze snažit vyvinout dámského střelce do tahu e7-e6. Pokračování může být následující:

3. ...cd 4.Sd3 Jc6 5.c3

Na 5.Jf3 přijde Sg4.

5. ...Jf6

Aby mohl hrát Sg4. Bílý tomuto tahu nemůže zabránit. Na 6.h3 přijde s výhodou e7-e5!. Na 6.Db3 taktéž přijde e7-e5. Černý dostává zcela uspokojivou hru.

Nováček v teorii, který se řídí se těmito krátkými návody, dostane možnost aktivně odporovat soupeřovým záměrům po zahajovacím tahu 1.e4. Konec konců, nestane se tím neporazitelným, ale vyhne se mnoha zahájeními a variantám a může plout v jemu známém teoretickém plavebním

koridoru. Obrana proti tahu 1.e4 pro něj nyní nepředstavuje výrazné obtíže, pochopitelně, v tom smyslu, pokud nemá co do činění se soupeřem, který je značně převyšuje v síle!

Přejdeme k tahu:

1.d4

Na to je nejlepší odpovědět:

1. ...d5!

Příprava 1. ...c6 tady není nutná, protože bílý nemůže brát na d5 a přemístit soupeřovu dámu. Nicméně, lze hrát také 1. ...c6 s dalším d7-d5.

2.c4

To je nejsilnější tah. Na 2.Jf3, 2.e3 nebo 2.Sf4 může černý pokračovat 2. ...Sf5. Snaží se při tom k následující výstavbě: e6 (tento tah po Sf5 je nezbytný), c6, Jf6, Jbd7, Sd6, 0-0, pak případně Jf6 atd.

Ještě je třeba poznamenat malou taktickou jemnost: po 2.Jf3 (nebo 2.e3) Sf5 musí černý jako odpověď na 3.c4 pokračovat e6!, aby měl možnost odrazit tah 4.Db3 výpadem Jc6!. Pokud bílý nyní hraje 5.Dxb7, tak následuje 5. ...Jb4! 6.Ja3 a černý již může vynutit remízu prostřednictvím neustálého napadání soupeřovy dámy: 6. ...Vb8 7.Dxa7 Va8 8.Db7 Vb8.

2. ...e6 3.Jc3

Tady lze hrát také Jf3, což obvykle vede pouze k přehození tahů. Na tah 3.e3 odpoví černý c5 a vyrovná hry.

3. ...Jf6 4.Sg5 Se7 5.e3

Lze také Jf3.

4. ...0-0 6.Jf3 Je4

Díky tomuto výpadu se černý vyhne bezpočtu variant již bez toho obtížného dámského gambitu a získá uspokojivé postavení. Hra se může stát velmi živou – okolnost, taktéž zajímavá pro šachistu-praktika.

7.Sxe7 Dxe7

Dále se černý musí držet následujících cest:

I.Po 8.Jxe4 de je třeba pokračovat f5, poté Jbd7 a při první vhodné příležitosti e5.

II. Na 8.cd je třeba hrát Jxc3 9.bc ed 10.Db3 Vfd8! 11.c4 Jc6! 12.cd Db4+ 13.Dxb4 Jxb4 s dobráním pěšce a srovnáním hry.

III. Na 8.Dc2 následuje c6! Pokud bílý dvakrát bere na e4, tak po Db4+ černý dobere zpět pěšce na b2. Jestliže 8.Sd3, tak f5.

IV. Pokud bílý zvolí nějaké poklidné pokračování, tak černý hraje buď Jxc3 s dalším c5, nebo c6, f5, Jbd7 atd. Dámský střelec následně vstoupí do hry přes d7 a e8.

Takže jsme získali dostatečnou představu o dámském gambitu a o zahájení dámských pěšců; na tomto základě můžeme v plné zbroji uvítat nepřítele.

Zběžně se dotkneme dalších úvodních tahů. Na 1.Jf3 s dalším fianketováním královského střelce může černý zvolit následující výstavbu: d5, pak e6, Jf6, Se7, 0-0, c5, Jc6, b6, Sb7, Vb8, Dc7, Vfd8 atd.

Prakticky, konec konců, ne vždy bývá snadné provést uvedená schémata vývinu, o to více – v uvedeném pořadí tahů. Dávám tato schémata pouze za účelem obecné orientace.

Na 1.c4 nelze rovnou hrát d5. Bílý by s výhodou vyměnil na d5, přemístit by černou dámu. Tah d5 je třeba nejprve připravit. Za tím účelem se doporučuje 1. ...e6 a pak až teprve d5. Hra nabývá charakter analogický zahájení 1.Jf3 nebo – pokud bílý hraje d4 – přechází do dámského gambitu.

Na všechny ostatní úvodní tahy odpoví černý prostě d5, pak, jenom pokud to bude možné, vyvine dámského střelce na f5 nebo na g4 a pokračuje dále e6, Jf6, Se7 (v těch případech, kdy vznikají pochyby, kam je lepší vyvinout střelce – na d6 nebo e7 – je radno vždy upřednostnit e7, kde lépe brání pozici), potom c6 a Jbd7 nebo c5, Jc6, 0-0 atd.

Nastínili jsme základní ukazatele pro bránící stranu. Nyní řekneme několik slov ohledně pojetí zahájení útočící strany (tj. bílým).

Šachista-praktik, hrající bílými, má obvykle výrazně méně obtíží. Dostatečně dobře zná několik zahájení a umí z nich těžit výhodu.

Co mu schází – to jsou některé okolnosti obecného rázu pro chápání různých nových obran (Aljechinova obrana, Nimcovičova, indická). Nemá o nich téměř žádné ponětí a obvykle je nedoceňuje. Láká jej lehkomyšlný, předčasný útok a dostává se špatných pozic. Zatímco je možné se tomu vyhnout.

Velmi zřídka bude hodnocení různých zahájení a variant jednomyslné a dlouhodobě udržitelné. To, co se považovalo za ustanovené před deseti nebo dvaceti lety, nemůže být nyní uznáno za správné.

Před dvaceti-třiceti lety módní zahájení jsou nyní krutě znevažována. Mezi spoustou nezkušených amatérů toto přesvědčení (přesněji řečeno – předpojatost!) žije ještě dnes. Je třeba se vyhýbat starým předsudkům.

Obávejte se nedocenení rezerv obrany! Nemyslete si, že všechno to, co se vám nelíbí, je špatné! Nesněte o rozdrčení soupeře pouze proto, že na tah 1.e4 odpověděl Jf6, provokující nástup pěšců. Chce vás nalákat! Za několik tahů váš útok ustrne, vzdušné zámky se rozpadnou a štěrbinami vaší pozice vnikne studený vítr!

V zahájení buďte ostražití, ba až skoupi na tahy pěšci a sledujte především tři základní cíle: vývin, vývin a vývin!

Nezapomínejte, že nejprve je nutné mobilizovat armádu, abychom mohli vést válku.

Vždy se starejte o centrum, které musí být silné! Ale silné je pouze tehdy, když není vystaveno nebezpečí. Je lepší mít v centru jednoho, ale zcela zabezpečeného pěšce, než tři nebo čtyři pěšce, jejich obrana přináší starosti. Raději žádné pěšcové centrum, než slabé! Zachovávejte bez váhání věrnost klasickému úvodnímu tahu 1.e4. Nenechte se zlákat propracovanými jemnostmi zahájení soudobých mistrů. Tah 1.e4 spíše slibuje oživenou hru, a to je to, co nadšenec potřebuje. Když se budete řídit těmito radami, vždy vyjdete ze zahájení s uspokojivou hrou.

Všechny tyto okolnosti nepředstavují, konec konců, nic nového. Novou je jejich zhuštěná podoba. I když skoro všichni šachisté, jak jsem již uvedl, se zabývají teorií, ale její pracné studium je málo komu po chuti. Většina příruček odrazuje svými rozměry a vážností výkladu. Učí nejlepšímu, ale toho se dosahuje s mnohem většími obtížemi, než je prostě postačující. Cesta k pravdě je obtížná – je třeba naučit se mnoho jemností a úskoků. Těm, kdož na to nemají trpělivost, nabízím výše uvedený výtazek.